

Ks. Paweł Borto – Kielce

SPOJRZENIE NA MINIONE PÓŁ WIEKU CHRYSTOLOGII WSPÓŁCZESNEJ

Recenzja książki:

Bernard Sesboüé, *Les «trente glorieuses» de la christologie (1968–2000)*,
Editions Lessius 2012 Bruxelles, ss. 478.

Bernard Sesboüé jest znanym profesorem-emerytem jezuickiego fakultetu teologicznego w Paryżu przy Centre Sèvres. W Polsce jego nazwisko kojarzy się przede wszystkim z przetłumaczoną czterotomową *Historią dogmatów*, której był redaktorem, ale również i licznymi książkami, które doczekały się przekładu na język polski. Jego najważniejsze publikacje w dużej mierze należą do zakresu chrystologii.

Recenzowanej książce B. Sesboüé nadał intrygujący tytuł mówiący o trzydziestu najbardziej bogatych latach chrystologii (wyrażenie *trente glorieuses* w języku francuskim zostało ukute na określenie trzydziestu lat największego rozwoju gospodarczego po II wojnie światowej). W jego zamierzeniu dzieło to bowiem ma na celu zapoznać czytelnika z całym bogactwem tematyki wpisującej się w odnowę refleksji chrystologicznej w drugiej połowie XX w. oraz z autorami, przede wszystkim katolickimi, którzy zaznaczyli się w tym obszarze refleksji teologicznej. Jest to więc swoiste „sprawozdanie” z długiego okresu (1968–1996), kiedy B. Sesboüé zajmował się przygotowywaniem biuletynu chrystologicznego dla czasopisma „Recherches de science religieuse”, ponieważ w książce tej zostały zebrane recenzje literatury chrystologicznej głównie z tamtych lat.

Jedenaście rozdziałów omawianej publikacji w większości stanowi uporządkowany zbiór recenzji lub też omówień najważniejszych dzieł z tematyki chrystologicznej. I tak rozdział drugi poświęcony jest chrystologii Nowego Testamentu oraz problemowi samoświadomości Jezusa (znaleźć tu można odniesienie do pism takich teologów, jak: Jacques Guillet, Jacques Dupont, René Latourelle, Pierre-Marie Beaude, Karl Rahner, Anton Vöglte, Helmut Riedlinger, Hans Urs von Balthasar, François Dreyfus, Albert Vanhoye, Jean-Noël Aletti, Pierre Létourneau). B. Sesboüé przedstawiając panoramę znaczących

publikacji związanych z kwestią historyczności Jezusa, Jego samoświadomości i chrystologii Nowego Testamentu, ukazał na przykładach najistotniejsze z zagadnień leżących u podstaw współczesnej refleksji chrystologicznej. Natomiast w następnym rozdziale zawarł refleksje dotyczące dzieła autorów piszących z perspektywy historii doktryn chrystologicznych, począwszy od opracowań poświęconych chrystologii ojców Kościoła, poprzez chrystologię scholastyczną i średniowieczną, aż po chrystologię reformy i czasów nowożytnych. Czytelnik spotka tu nazwiska trzynastu teologów, których dzieła w ostatnim czasie były zdaniem Bernarda Sesboüé godne zauważenia.

W kolejnych czterech rozdziałach (rozdziały 4–7) francuski jezuita zamieścił omówienie najważniejszych publikacji z dziedziny chrystologii systematycznej. Wystarczy przywołać tak znane nazwiska, jak: Christian Duquoc, Louis Bouyer, Hans Urs von Balthasar (rozdział 4), Karl Rahner, Walter Kasper, Olegario Gonzalez de Cardedal, Bruno Forte (rozdział 5), Hans Küng, Jean Galot, Robrecht Michiels, Frany Josef van Beeck, Edward Schillebeeckx (rozdział 6), Joseph Moingt, Peter Hünermann, Joseph Ratzinger (rozdział 7), by zdać sobie sprawę z tego, że ta część książki jest próbą spojrzenia na fundamentalne dzieła współczesnych chrystologów i stanowi dobrą pomoc w syntetycznym zapoznaniu się z ich myślą.

Dalsze rozdziały (8–10) poświęcone zostały opracowaniom, w których mocniej do głosu doszły nowe tendencje w refleksji chrystologicznej. W rozdziale 8 B. Sesboüé zamieścił więc recenzje publikacji mieszczących się w nurcie chrystologii wyczulonej na aspekt kontekstualny. Są tu przykłady chrystologii otwartej na ewolucyjną wizję świata, chrystologii wyzwolenia, chrystologii uprawianej w kontekście myśli azjatyckiej, chrystologii Ameryki Północnej, a także chrystologii w kontekście spotkania z islamem i judaizmem. W rozdziale 9 francuski jezuita zebrał omówienia dzieł związanych z odnową myśli soteriologicznej, wskazując, iż ma ona miejsce zarówno w nowym odczytaniu danych biblijnych, jak również w patrystycznej interpretacji soteriologii czy w obrębie refleksji systematycznej. Przedostatni z rozdziałów tej części książki ukazuje sześciu autorów piszących na tematy chrystologiczne z perspektywy filozoficznej. W ostatnim zaś znalazły się omówienia esejów teologicznych z dziedziny chrystologii oraz 7 tez uniwersyteckich.

Książka francuskiego jezuitę nie jest jednak tylko zwyczajnym zebraniem wydanych gdzie indziej tekstów. Już samo to stanowiłoby ciekawą panoramę zagadnień i pozwalałoby uchwycić myśl Bernarda Sesboüé. Autor poprzedził jednak całość wprowadzeniem, mającym charakter ogólnej panoramy i pozwalającym umieścić owe dzieła na tle całościowego spojrzenia na chrystologię drugiej połowy XX w. Ciekawe i inspirujące są wnioski, które wskazane zostały w tej części na podsumowanie ogólnej charakterystyki chrystologii wspomnianego okresu. Sesboüé podkreślił w nich, iż współczesna chrystologia przeniknięta jest głęboko dążeniem do weryfikacji poszczególnych twierdzeń,

powrotem do danych biblijnych, szczególnym braniem pod uwagę zagadnień soteriologicznych, nowym sposobem spojrzenia na definicje dogmatyczne oraz mocniejszym uwzględnianiem współczesnego kontekstu.

Publikację zamyka zakończenie będące zarazem swoistym bilansem chrystologicznym omawianego okresu. Wnioski, które francuski jezuita zawarł w tej części, można streścić następująco. We współczesnej chrystologii, po pierwsze, dominuje powrót do danych Pisma, zaś definicje dogmatyczne ujmowane są jako teksty o charakterze regulującym interpretację Pisma (*textes régulateurs*). Po drugie, można stwierdzić, iż góruje w niej wrażliwość na wymiar historyczny i w konsekwencji także postuluje się uwzględnianie historii Jezusa z Nazaretu w poznaniu tajemnicy Jego Osoby.

Trzecią cechą współczesnej chrystologii, na którą francuski autor zwrócił uwagę, jest wyakcentowanie trzech typów zagadnień przeważających w refleksji nad Osobą Jezusa Chrystusa. Najpierw chodzi o wyjaśnienie, w jaki sposób Jezus łączy Boskie poznanie z prawdziwie ludzkim poznaniem i jest świadomy swej Boskości. Następna kwestia – bardzo często podejmowana – to problem rozumienia tajemnicy zmartwychwstania jako rzeczywistości obejmującej również wymiar cielesny, oraz wreszcie zagadnienia związane z dziewiczym poczęciem Jezusa.

Na koniec należy wskazać jeszcze dwa wymiary, które według francuskiego autora są szczególnie aktualne. Są to: refleksja o charakterze soteriologicznym, gdzie pojawia się pytanie o rozumienie ofiary krzyża jako zadośćuczynienia, i refleksja nad jedynością Jezusa Chrystusa w kontekście pluralizmu religijnego.

Czy jest to więc publikacja, po którą warto sięgnąć? Ma ona pewne ograniczenia związane z tym, w jaki sposób powstała. Teksty tutaj zebrane były pisane na przestrzeni wielu lat i w związku z różnymi okolicznościami. Pod tym względem nie można oczekiwać, aby wszystkie one stanowiły opracowanie pozwalające prześledzić dzieje nowożytnej chrystologii pod tym samym kątem – niektóre z dzieł bądź zagadnień są omówione bardziej szczegółowo, inne mniej czy też z uwzględnieniem odmiennych akcentów. Jednakże wspomniane ograniczenia nie przysłaniają wielkiej zalety omawianej pozycji, która stanowi świadectwo niezwyklej syntezy rodzącej się przez lata i dzięki publikacji w jednej książce dostępnej w jednym miejscu. Jest to, owszem, spojrzenie jednego autora, ale zarazem teologa o dobrej renomie oraz szerokich horyzontach. Uważny czytelnik znajdzie tu zatem nieocenioną pomoc w poszukiwaniu własnej syntezy wiedzy chrystologicznej.